

Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği

M. Hakan Türkçapar¹, Sibel Örsel¹, Mustafa Uğurlu², Emre Sargin³, Musa Turhan⁴, Serkan Akkoyunlu³, Uğur Hatıloğlu³, Görkem Karakaş²

¹Doç.Dr., ³Dr., SB Dışkapı YB Eğitim Araştırma Hastanesi 2. Psikiyatri Kliniği, Ankara, ²Uz.Dr., Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Elazığ, ⁴Karadeniz Teknik Üniversitesi Medikososyal Servisi, Trabzon

ÖZET

Amaç: 126 maddeden oluşan Kişilik İnanç Ölçeği (KIÖ) kişilik bozukluklarıyla bağlantılı inançları ölçmek için Aaron Beck ve Judith Beck tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada kişilik inanç ölçeği Türkçe formunun iç tutarlılığı ve bir aylık test-tekrar test güvenirliliği ve geçerliliği araştırılmıştır. **Yöntem:** KIÖ Türkçe formunun psikometrik özelliklerini değerlendirmek amacıyla ölçek klinik bir rahatsızlığı olmayan 232 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Ayrıca ölçüt bağlantılı geçerliliği test etmek için Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTO) kullanılmıştır. Test-tekrar test güvenirliliği değerlendirmesi için KIÖ bir ay sonra özgün grup içerisinde seçilen 100 deneye tekrar uygulanmıştır. **Bulgular:** Test-tekrar test güvenirliliği değerlendirmesinde 0.65 ve 0.87 arasında değişen istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Tüm test için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $r = 0.95$ olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeydedir ($F = 73.48, p < 0.001$). KIÖ alt ölçeklerinin güvenirlilik analizinde elde edilen Cronbach alfa (α) katsayıları 0.67- 0.90 arasında değişmek üzere en düşük çekingen, en yüksek paranoid altölçek için saptandı. KIÖ altölçekleri, şizoid ve bağımlı boyutları dışında pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde birbirleriyle bağıntılıdır. KIÖ'nün yapı geçerliliği ve maddelerin faktör yapısını saptamak amacıyla uygulanan faktör analizinde orijinal geçerlik ve güvenirlilik çalışmasında olduğu gibi faktör 1 de pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsisistik, histrionik, şizoid ve paranoid; faktör 2 de ise bağımlı ve çekingen boyutlar yer almaktadır. Birleşen geçerlik açısından, veriler üzerinde, KIÖ boyutları ile Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTO) alt ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bağıntılar saptanmıştır. **Sonuç:** Bu bulgular KIÖ'nin Türkçe formunun kişilikle ilgili inançları saptamakta geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Kişilik, bilişsel terapi, geçerlilik, güvenirlilik.

(*Klinik Psikiyatri 2007; 10: 177-191*)

SUMMARY

Reliability and Validity of Turkish Version of Personality Belief Questionnaire

Objective: The Personality Belief Questionnaire (PBQ) is a 126-item self-report measure developed by Aaron Beck and Judith Beck, to assess the beliefs associated with personality disorders. This study evaluated the internal consistency, 1 month test-retest reliability and validity of a Turkish version of personality belief questionnaire (PBQ). **Method:** PBQ Turkish version was administered to a non-clinical sample of 232 undergraduate university students to assess the psychometric properties of the scale. In order to test concurrent validity Dysfunctional Assumptions Scale was also administered. One month later for evaluating test- re-test validity PBQ was re-administered 100 subjects whom selected from the original sample. **Results:** In general , test retest correlation coefficients for the nine PBQ subscales were relatively high (between 0 .65-0.87) and the mean score on only one subscale (Dependent) changed significantly over time. Cronbach alpha internal consistency coefficient for the whole questionnaire was $r = 0.95$ and it was statistically significant ($F = 73.48, p < 0.001$). Cronbach alpha internal consistency coefficient for subscales was between 0.67-0.90, lowest for the avoidant, highest for the paranoid subscale. All of the subscales except schizoid and dependent were correlated each other positively. Factor analysis revealed that the questionnaire has two factors. First one consist of passive-aggressive, obsessive-compulsive, antisocial, narcissistic, histrionic, schizoid and paranoid, and the second one consist of dependent and avoidant sub scales. There was statistically significant correlations between Dysfunctional Attitude Scales and PBQ subscales. **Conclusion:** The PBQ Turkish version demonstrated good psychometric properties, with a high level of internal consistency. The implications of these findings and the potential uses of this scale are discussed.

Key Words: Personality, cognitive therapy, validity, reliability.

GİRİŞ

Kişilik bireylerin psikolojik tepkilerindeki (düşünce, duygu, davranış) benzerlikler ve farklılıkları belirleyen; sadece yaşanan an, içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile açıklanamayan biçimde süreklilik gösteren, özellikler ve eğilimler olarak tanımlanabilir (Berens 1999). Kişilik bu anlamıyla psikolojik tepkilerin göreceli olarak önemli ve kalıcı yönlerini içermektedir. Birçok kuramcıya göre kişilik bireyle ilgili zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel nerdeyse hemen her şeyi kapsar (Ewen 2003). Alport kişiliği bireyin çevreye uyumunu sağlayan dinamik organizasyon şeklinde tanımlamıştır (Cloninger ve Svrakic 2000). Kişilik bozukluğu ise bu psikolojik özelliklerde kalıcı ve süreklilik gösteren biçimde beklenen "normların" dışına çıkılmasıdır. Amerikan Psikiyatri Birliği sınıflama sistemi DSM-IV'de kişilik bozukluğu, bireyde kendisini öznel sıkıntı ve/veya toplumsal- mesleki işlevsel bozuklukla ortaya koyan biçimde uzun süreli uyum bozukluğu ve katı eğilimlerin var olması şeklinde tanımlanmıştır (APA 1994). Kişilik bozukluğu ICD-10'da ise kişiliğin birden çok alanını kapsayan biçimde bireyin karakter oluşumunda ve davranış eğilimlerinde kişisel ve sosyal olarak bozulmaya yol açacak biçimde ortaya çıkan şiddetli bozukluk olarak tanımlanmaktadır. ICD-10'a göre kişilik bozukluğu kendisini süreklilik gösteren biçimde duygulanım, uyarılma, dürtü kontrolü, algılama ve düşünme biçimi ve diğerleriyle kurulan ilişkiler gibi alanlarda belirgin biçimde uyumsuz tutum ve davranışlarla gösterir (Cloninger ve Svrakic 2000). Kişiliğin ve kişilik bozukluklarının saptanmasında ve değerlendirilmesinde bireyin kendisinin doldurduğu testler (MMPI, MCMI) (Hathaway ve McKinley 1983, Millon 1995) ya da klinisyenin yaptığı değerlendirmeler (SCID-II) kullanılabilir (Spitzer ve ark. 1987).

1980'den önce kişilik bozuklukları psikanalitik kuramın etkisiyle oral karakter veya obsesif karakter gibi "karakter dili" olarak ifade edilirken günümüzde artık kişilik hem kişiliğin psikososyal etkilerle öğrenilmiş yanı olan karaktere, hem de kalıtsal yönleri de olan biyolojik yapıya (temperament) dayalı olarak açıklanmaktadır. Psikanalize görece daha çağdaş bir gelişme olan bilişsel kuramlar günümüzde kişilik ve kişilik

bozukluklarının kavramlaştırılmasında önem kazanmıştır. Bu kuramlar kişiliğin tanımında yer alan algılama, düşünme ve tutumlara odaklanırlar (Sperry 1999). Kişilik bozukluklarının bilişsel kavramlaştırması, kişiliğin oluşumunda yapısal biyolojik etkenlerin belli bir düzeyde etkili olduğunu baştan kabul etmekle beraber psikososyal etkilerle şekillenen kişiliğin karakter boyutunun da en az biyolojik boyut kadar önemli görür (APA 1994, DSM-IV-TR 2008). Bilişsel kuram kişilik bozukluklarının oluşumunda rol alan etkenler içerisinde kişinin işlevsel olmayan inançlarının rolüne vurguda bulunur. Bu kurama göre kişilik bozukluklarının her biri kendine özgü işlevsel olmayan inançlara sahiptir. Örneğin çekingen kişilik bozukluğu olan bir birey kendisinin "toplumsal olarak istenilmeyen ve yetersiz" biri olduğuna inanırken, paranoid bir kişi diğer insanların kötü niyetli olduklarına inanır.

Personality Belief Questionnaire-PBQ (Kişilik İnanç Ölçeği-KIO) Beck ve Beck tarafından kişiliğin işlevsel olmayan çeşitli inançları da içeren bilişsel boyutunu değerlendirmek amacıyla (Beck ve Beck 1991) geliştirilmiş bireyin kendi kendine doldurduğu değerlendirme ölçeğidir. PBQ 1991 yılında geliştirildikten sonra bilişsel terapi yapılan merkezlerde klinik amaçla ve araştırma amaçlı olarak kullanılmıştır. PBQ'nun normal kişilerdeki psikometrik özellikleri ABD'de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada araştırılmış ve yüksek düzeyde içsel tutarlılığa ve test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu saptanmıştır (Trull ve ark. 1993).

Bu çalışmada PBQ'nun Türkçe formunun (KIO) geçerlik ve güvenilirliği araştırılarak Türkçeye kazandırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın örneklem grubunu Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne bağlı çeşitli fakülterle devam eden 18-29 yaş arası 232 öğrenci oluşturdu. Deneklere çalışmaya katılmaları nedeniyle herhangi bir ücret ödenmedi. O sırada ruhsal bir rahatsızlığı olan veya hayatlarının bir döneminde ruhsal rahatsızlık nedeniyle tedavi görenler, çalışmanın yapıldığı zamandan 5 hafta öncesinden itibaren herhangi bir psikotrop ilaç kullanan denekler çalış-

Tablo 1. Örneklem grubunun genel özellikleri

	Yaş (x ±ss)	21.04 (±1.7)	
	Kardeş Sayısı (x ±ss)	3.7 (±2.24)	
		N (Sayı)	% (Yüzde)
Cinsiyet	Kadın	145	62.8
	Erkek	86	37.2
Medeni durum	Evli	8	3.5
	Bekar	226	96.5
Gelir düzeyi	Düşük (0-500)	161	85.6
	Orta (500-1000)	18	9.6
	Yüksek (1000 üzeri)	9	4.8

maya alınmadı. Örneklem grubunun yaş, medeni durum, eğitim ve ekonomik durum dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. Çalışma hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya katılanlardan etik kurul onayına uygun bir şekilde bilgilendirilmiş onay alındı. Deneklere sosyo-demografik özelliklerle ilgili bir anket, PBQ Türkçe formu (KIO), benzer ölçüt bağlantılı geçerliliğini incelemek amacıyla deneklere daha önce Türkçeye çevrilerek geçerlilik çalışmaları yapılmış olan Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği, Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI) uygulandı. KIO'nün güvenirliliğini saptamak için test-tekrar test güvenirliliği amacıyla KIO ölçeği aynı deneklere bir ay sonra tekrar verildi.

Kullanılan Ölçekler

Kişilik İnanç Ölçeği

KİÖ'nün içeriğini kişinin, kendisi, diğer insanlar ve dünyayla ilgili temel inançlarını belirlemeye dönük ifadeler oluşturur. Özgün form her biri DSM'deki bir kişilik bozukluğuna karşılık gelen çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid tutumlar ve inançlarla ilgili olan 14 soru içeren dokuz bölüm ve toplam 126 madde içerir. Denekler her bir maddedeki ifadeleri okuduktan sonra bunun kendilerine ne kadar uyduğunu sıfır (hiç inanmıyorum) ile dört (tamamıyla inanıyorum) arasında işaretlerler. Testin özgün formunun geçerlik ve güvenirliliği hem normal üniversite öğrencilerinde (Trull ve ark. 1993) hem de psikiyatrik hasta örnekleminde çalışılarak gösterilmiştir (Beck ve ark. 2001, Butler ve ark. 2002). Ölçek kişilik bozukluğu

olan bireylerin hem değerlendirilmesinde hem de tedavisinde kullanılabilecek niteliktedir. KİÖ'nin Türkçeye çevrilmesi ve çalışılması için özgün ölçeğin yazarlarından izin alınmıştır. Makalenin birinci ismi tarafından Türkçeye çevrilen ölçek İngilizceye geri çevrilerek çeviri kontrol edildi. Kabul edilen metin önce bir ön çalışmayla uygulanarak denekler tarafından anlaşılmayan maddelerde düzeltmeler yapılarak ölçeğe son biçimi verildi.

Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ-A)

FOTÖ-A (Weissman ve Beck 1978), işlevsel olmayan sayıtlı ve inançları değerlendirmek üzere, 40 maddeden oluşturulmuş bir ölçektir. Her bir maddede yer alan ifade, 1 (tümüyle katılmıyorum) ile 7 (tümüyle katılıyorum) arasında puanlanarak, kişinin kendisi tarafından değerlendirilmektedir. Ölçeğin 2, 6, 12, 17, 24, 30, 35, 37, 40 numaralı maddeleri işlevsel olan tutumlara işaret etmesi nedeniyle bu maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin işlevsel olmayan tutumlarının sıklığını gösterir. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin araştırılması ve Türk örnekleminde uyarılama, geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları Şahin ve Şahin (1992) tarafından gerçekleştirilmiş ve "mükemmeli tutum", "onay görme ihtiyacı", "bağımsız tutum" ve "değişken tutum" olmak üzere dört faktör elde edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya alınan deneklerin %37.2'si (87) erkek %62.8'ü (145) kadındı. %96.59'u bekar ve %3.5'i evli olarak bulundu. %89.4'ü lise mezunu ve %8.9'u

Tablo 2. KIÖ test - tekrar test ve korelasyon karşılaştırmaları

	1. uygulama x±ss	2. uygulama x ±ss	İkili t-testi	Korelasyon katsayısı
Çekingen	19.5 ± 6.7	19.3 ± 7.5	T= -0.4, p>0.7	(r)=0.75
Bağımlı	21.04 ± 8.2	19.2 ± 8.6	T= 3.02, p< 0.003	(r)=0.73
Pasif-agresif	25.7 ± 9.4	26.2 ± 9.4	T= -0.3, p>0.8	(r)=0.72
Obsesif-kompulsif	27.3 ± 9.6	26.5 ± 9.9	T= 1.4, p>0.2	(r)=0.84
Antisosyal	14.9 ± 7.6	16.0 ± 8.6	T= -1.8, p>0.7	(r)=0.78
Narsisistik	15.7 ± 8.5	17.1 ± 9.8	T= -1.4, p>0.9	(r)=0.75
Histrionik	17.1 ± 7.2	18.6 ± 8.2	T=-1.03, p>0.8	(r)=0.65
Şizoid	20.1 ± 8.5	21.5 ± 9.4	T= -2.01, p> 0.06	(r)=0.72
Paranoid	16.3 ± 8.9	16.9 ± 9.3	T= -1.02, p>0.3	(r)=0.87

üniversite mezunu idi. Örneklem %85.6'sının geliri alt düzeydi (Tablo 1). Kadın ve erkekler arasında KIÖ altölçekleri toplam puanları açısından istatistiksel farklılık saptanmadı.

Güvenirlilik Analizleri

Test-tekrar test güvenirliliği değerlendirmesi için grup içerisinde 100 kişiye bir ay sonra KIÖ yeniden uygulandı. T1 ve T2 zamanında verilen 100 testten tam olarak doldurulan testler değerlendirilmeye alındı. Bu nedenle sayılar değişken. Tablo 2'de tüm örneklemde T1 ve T2 zamanlarında elde edilen KIÖ altölçeklerinin ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. İkili-t testi sonucunda bağımlılık alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptandı (t= 2.69, p<0.009)

Test tekrar test değerlendirmesinde T1 ve T2 zamanlarında yapılan altölçek puanları arasındaki korelasyona bakıldığında, korelasyon katsayılarının 0.65 ve 0.87 arasında değiştiği saptanmıştır. Altölçekler için sırasıyla çekingen r=0.75, bağımlı r=0.73, pasif-agresif r=0.72, obs-komp r=0.84, antisosyal r =0.78, narsisistik r =0.75, histrionik r =0.65, şizoid r=0.72, paranoid r =0.87 olarak istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek korelasyon katsayıları elde edildi (Tablo 2).

Kişilik inanç ölçeği ve alt ölçek maddeleri arasındaki Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarını saptamak amacıyla T1 zamanında doldurulan 235 test analize alındı, tam olan 126 test üzerinden sonuç alındı. Tüm test için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı r =0.95 olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeydedi (F=73,48, p<0.001). KIÖ altölçeklerinin

güvenirlilik analizinde elde edilen Cronbach alfa (α) katsayıları 0.67- 0.90 arasında değişmek üzere en düşük çekingen, en yüksek paranoid altölçek için saptandı. Altölçeklerin Cronbach alfa (α) katsayıları sırasıyla çekingen için $\alpha=0.67$, bağımlı $\alpha=0.80$, pasif-agresif $\alpha=0.73$, obsesif-kompulsif $\alpha=0.82$, antisosyal $\alpha=0.83$, narsisistik $\alpha=0.83$, histrionik $\alpha=0.73$, şizoid $\alpha=0.86$, paranoid $\alpha=0.90$ olarak elde edildi.

Geçerlilik Analizleri

KIÖ'nün Türkçe'ye uyarlamasında yapı geçerliğini araştırmak üzere faktör analizi ve altölçekler arasındaki bağıntı için korelasyon analizleri uygulandı. Tablo 3'de altölçekler arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır. Tabloda görüldüğü gibi KIÖ altölçekleri, şizoid ve bağımlı boyutları dışında pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde birbirleriyle ilişkilidir. En düşük korelasyon bağımlı ve narsisizm boyutları arasında (r=0.2), en yüksek korelasyon ise narsisizm ve histrionik boyutlar arasında (r=0.6) saptanmıştır.

KIÖ'nün yapı geçerliği ve maddelerin faktör yapısını saptamak amacıyla uygulanan faktör analizinde temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi uygulandı. Maddelerin çıkarılmasında Eigenvalue değeri 1 olarak kabul edildi. Scree test analizinin incelenmesiyle eigenvalue değeri 1'in üzerinde olan 2 faktörlü çözüme karar verildi. Analiz sonunda toplam varyansın %69.1'ini açıklayan anlamlı 2 faktör elde edilmiştir (Tablo 4).

Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği, 0.864 (p<.000) verinin faktör analizine uygun olduğunu

Tablo 3. KIÖ altölçekler arası korelasyon katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Çekingen	1								
2. Bağımlı	.52(**)	1							
3. Pasif-agresif	.48(**)	.30(**)	1						
4. Obsesif-kompulsif	.45(**)	.36(**)	.47(**)	1					
5. Antisosyal	.43(**)	.24(**)	.39(**)	.45(**)	1				
6. Narsisistik	.34(**)	.19(**)	.34(**)	.42(**)	.57(**)	1			
7. Histrionik	.38(**)	.41(**)	.36(**)	.44(**)	.57(**)	.60(**)	1		
8. Şizoid	.34(**)	-.01	.49(**)	.36(**)	.56(**)	.55(**)	.38(**)	1	
9. Paranoid	.51(**)	.21(**)	.45(**)	.48(**)	.64(**)	.48(**)	.53(**)	.6(**)	1

*p<0.05, ** p<0.01

Tablo 4. Faktör analizi (Temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi)

İçerik	Başlangıç Eigenvalue değeri			Toplam	%,Varyans	Kümülatif %
	Toplam	%, Varyans	Kümülatif %			
1	4.554	50.595	50.595	4.554	50.595	50.595
2	1.223	13.591	64.187	1.223	13.591	64.187
3	.800	8.887	73.074			
4	.587	6.525	79.599			
5	.476	5.290	84.889			
6	.433	4.812	89.701			
7	.342	3.804	93.505			
8	.304	3.376	96.881			
9	.281	3.119	100.000			

Extraction Metodu: Temel bileşenler yöntemi

göstermektedir. KIÖ nin orijinal geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında olduğu gibi faktör 1'de pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsisistik, histrionik, şizoid ve paranoid; faktör 2'de ise bağımlı ve çekingen boyutlar yer almaktadır. (Tablo 5).

Birleşen Geçerlik

Birleşen geçerlik açısından, veriler üzerinde, KIÖ boyutları ile Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTO) alt ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Her iki ölçeğin altölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bağıntılar saptanmıştır (Tablo 6). Özellikle FOTÖ mükemmeliyetçi tutum ile KIÖ altölçekleri arasında tüm boyutlarda; FOTÖ'nin onaylanma ihtiyacı altölçeği ise KIÖ'nin çekingen, bağımlı, obsesif-kompulsif ve

histrionik altölçekleriyle pozitif yönde bağıntılı, şizoid altölçekle ise negatif yönde anlamlı düzeyde bağıntılı olarak saptanmıştır. FOTÖ'nin bağımsız tutum altölçeğiyle, KIÖ'nin çekingen, bağımlı ve şizoid altölçekleri negatif yönde anlamlı düzeyde bağıntılı olarak saptanmıştır. FOTÖ değişken tutum altölçeğiyle yalnızca KIÖ'nün çekingen altölçeği arasında anlamlı düzeyde bağıntı saptanmıştır.

TARTIŞMA

KIO Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğini ele aldığımız bu çalışmada ölçeğin özgün formunun çalışmalarında olduğu gibi KIO'nin alt ölçekleri için iyi derecede içsel tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirliği saptanmıştır. Klinik ve klinik olmayan gruplarda KIO'nun özgün formunun içsel tutarlılık

Tablo 5. Kişilik inanç ölçeğinin altölçeklerinin faktör yüklenmeleri

	Bileşen	
	1	2
1. Çekingen	.843	-.069
2. Bağımlı	.793	.221
3. Pasif-agresif	.783	.268
4. Obsesif-kompulsif	.777	.144
5. Antisosyal	.628	.440
6. Narsisistik	.576	.463
7. Histrionik	.565	.319
8. Şizoid	-.031	.927
9. Paranoid	.402	.706

Tablo 6. KİÖ ve FOTÖ-A arasındaki korelasyon katsayıları

	FOTÖ mükemmeliyetçi tutum puanı	FOTÖ onaylanma ihtiyacı puanı	FOTÖ bağımsız tutum puanı	FOTÖ değişken tutum puanı
1. Çekingen	.35(**)	.12(**)	.16(*)	.18(**)
2. Bağımlı	.39(**)	.47(**)	.29(**)	.01
3. Pasif-agresif	.25(**)	.049	-.05	-.01
4. Obsesif-kompulsif	.33(**)	.23(**)	.02	.04
5. Antisosyal	.27(**)	-.05	-.10	.01
6. Narsisistik	.23(**)	-.03	.06	.05
7. Histrionik	.32(**)	.21(**)	.11	.08
8. Şizoid	.16(*)	-.17(*)	-.19(**)	-.04
9. Paranoid	.33(**)	.05	-.02	.08

* p<0.05 , ** p<0.01

aralığının 0.7-0.93 ve test-tekrar test güvenilirlik (0.63-0.81 arasında) yüksek olduğu bildirilmiştir (Trull ve ark. 1993, Beck ve ark. 2001). Klinik örnekleme Almanya'da 282 hastanın katılımıyla yapılan bir diğer çalışmada ölçeklerin güvenilirliği iyi düzeyde (0.78-0.91) bulunmuştur (Butler ve ark. 2007). Bizim çalışmamızda ise ölçeğin içsel tutarlılığının 0.67-0.90, test-tekrar test güvenilirliğinin 0.65-0.87 arasında olduğunu saptadık. Genel olarak test-tekrar test bağıntı katsayıları 9 alt ölçek için de göreceli olarak yüksekti; sadece bir alt ölçekteki (bağımlı) ortalama skorlar zaman içinde anlamlı farklılık gösterdi. Daha önce üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme yapılan bir çalışmada ise pasif-agresif alt (0.69) ölçekte anlamlı fark saptandığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada bağıntı düzeyi en düşük alt ölçekler pasif agresif (0.63) çekingen (0.69) ve bağımlı (0.71) olmuştur (Trull

ve ark. 1993). Bizim çalışmamızda bağıntı düzeyi en düşük olan ölçekler histrionik (0.65), pasif agresif, şizoid (0.72) ve bağımlılık (0.72) alt ölçekleridir.

Ölçeğin özgün formunun çalışmalarında çekingen, bağımlı ve obsesif kompulsif altölçekleri için ayırt edici geçerliliğin iyi, paranoid ve narsisistik alt ölçekleri için de yeterli olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle paranoid ve narsisistik ölçekler çekingen, bağımlı ve obsesif kompulsif ölçeklere göre diğer inanç kümeleriyle daha fazla binişim göstermektedir. Bizim çalışmamızda faktör analiziyle yaptığımız geçerlik analizinde iki faktörlü çözüme ulaşılmış, KİÖ nin orijinal geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında olduğu gibi faktör 1'de pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsisistik, histrionik, şizoid ve paranoid; faktör 2'de ise bağımlı ve çekingen boyutlar yer almaktadır.

Bu bulgular KIÖ'nin Türkçe formunun üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemeyle kişilikle ilgili inançları saptamakta geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir. Kişiliğin bilişsel kuramına dayalı olarak ülkemizde daha önce yürütülen çalışmalar, kişilerarası ilişkilere dönük inançlarla psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin varlığını desteklemiştir (Soygüt ve Savaşır 2001, Soygüt ve Türkçapar 2001). Çalışmanın en önemli kısıtlılığı örneklemin sadece bir üniversitenin öğrencilerinden oluşmasıdır. Bu çalışmanın daha sonra klinik örneklemeyle tekrarlanmasıyla kişilik bozukluğu olan hastaların inançlarını saptamadaki rolünün saptanması planlanmaktadır. Çalışmamızda ele alınan ölçeğe benzer biçimde boyutları araştıran Young Şema Ölçeğinin ön çalışmalarında, ölçeğin faktör yapısına ilişkin, klinik ve üniversite örneklemleri arasında farklar olduğu, genelde

klinik örneklemin kuramsal olarak önerilen faktörleri daha iyi temsil ettiği belirtilmiştir. Ulaşılan faktör yapılarının temelde özgün faktörlerle örtüştüğü, bazı maddelerin farklı alt boyutlarda yüklenebilmelerine karşın, temelde şemaların evrensel temsiller oldukları yönünde yorumlar bildirilmiştir (Sezgin 1997). Bu nedenle aynı ölçeğin klinik örneklemeyle tekrar kullanılarak incelenmesiyle benzer bir durumun bu ölçek içinde geçerli olup olmadığı anlaşılabilir.

Yazışma adresi: Dr. M. Hakan Türkçapar, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, Dışkapı, Ankara, mhakantunc@superonline.com

Teşekkür: Ölçeğin İngilizceden Türkçeye geri çevirisinde katkısı bulunan Dr. Samet Köse'ye teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association (1994) Diagnostic and statistical manual of mental disorders, 4. Baskı, American Psychiatric Association, Washington, DC.
- Beck AT, Beck JS (1991) The Personality Belief Questionnaire. Unpublished assessment instrument. The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research, Bala Cynwyd, Pennsylvania.
- Beck AT, Butler AC, Brown GK ve ark. (2001) Dysfunctional beliefs discriminate personality disorders Behav Res Ther, 39(10):1213-25.
- Berens LV (1999) 16 Sixteen Personality Types: Descriptions for Self-Discovery, Telos Publications, California.
- Butler AC, Brown GK, Beck AT (2002) Grisham assessment of dysfunctional beliefs in borderline personality disorder. Behav Res Ther, 40(10):1231-40.
- Butler AC, Beck AT, Cohen LH (2007) The personality belief questionnaire-short form: Development and preliminary findings. Cogn Ther Res, 31:357-370.
- Cloninger CR, Svrakic DM(2000) Personality disorders. Kaplan and Sadock's. Comprehensive Textbook of Psychiatry. Seventh Edition. BJ Sadock ve VA Sadock (Ed), Philadelphia, Lippincott Williams&Wilkins, s.1723-1764.
- Ewen RB (2003) An Introduction to Theories of Personality Lawrence Erlbaum Associates, Londra.
- Hathaway SR McKinley JR (1983) The Minnesota Multiphasic Personality Inventory manual. New York: Psychological Corporation. (Özgün çalışma 1943).
- Millon T (1995) Disorders of personality: DSM-IV and beyond. 2. Baskı, New York: Wiley.
- Sperry L (1999) Cognitive Behaviour Therapy of DSM-IV Personality Disorder. Brunner Mazel.
- Spitzer R, Williams J Gibbon M (1987) Structured clinical interview for DSM-III-R personality disorders (SCID-II). New York: New York State Psychiatric Institute.
- Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-IV-TR)(2008) Çeviri Editörü: Ertuğrul Koroğlu, Ankara, HYB Yayıncılık.
- Sezgin N (1997) The Factor Study of Schema Questionnaire on a Turkish Sample. Fifth European Congress of Psychology, Dublin: Ireland, Abstract Book, s.63.
- Trull TJ, Goodwin AH, Schopp LH ve ark. (1993) Psychometric properties of a cognitive measure of personality disorders. J Pers Assess, 61(3):536-46.
- Soygüt G, Savaşır, I (2001) The relationship between interpersonal schemas and depressive symptomatology. J Counsel Clin Psychol, 48(3):359-364.
- Soygüt G, Türkçapar H (2001) Antisosyal kişilik bozukluğunda kişilerarası şema örüntüleri: Bilişsel kişilerarası bir bakış. Türk Psikoloji Derg, 16(47):55-69.
- Şahin N, Şahin N (1992) How dysfunctional are the dysfunctional attitudes in another culture. Br J Med Psychol, 65:17-26.
- Weissman AN, Beck AT (1978) Development and the validation of the Dysfunctional Attitude Scale: A preliminary investigation. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Toronto, Ontario.
- Weissman AN, Beck AT (1978) Development and the validation of the Dysfunctional Attitude Scale: A preliminary investigation. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Toronto, Ontario.

KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ

Adı soyadı: _____ Tarih: _____

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz.

4	3	2	1	0
Tümüyle	Çok fazla	Orta derecede	Biraz	Hiç
inanyorum	inanyorum	inanyorum	inanyorum	inanmıyorum

Örnek

1. Dünya tehlikeli bir yerdir.
(Lütfen daire içine almaz.)

NE KADAR İNANIYORSUNUZ?

4	3	2	1	0
Tümüyle	Çok Fazla	Orta Derecede	Biraz	Hiç

NE KADAR İNANIYORSUNUZ?

Tümüyle	Çok Fazla	Orta Derecede	Biraz	Hiç
---------	-----------	---------------	-------	-----

1. İnsanlarla ilişkilerde beceriksiz, işte veya sosyal hayatta istenilmeyen birisiyim.	4	3	2	1	0
2. Diğer insanlar eleştirel, soğuk, aşağılayıcı ya da dışlayıcı olabilirler.	4	3	2	1	0
3. Rahatsızlık verici duygulara katlanamam.	4	3	2	1	0
4. İnsanlar bana yakınlaşırlarsa benim "gerçekten" ne olduğum ortaya çıkar ve benden uzaklaşırlar.	4	3	2	1	0
5. Aşağılanma veya yetersizlikle karşılaşmak katlanılamaz bir şeydir.	4	3	2	1	0
6. Ne pahasına olursa olsun rahatsızlık verici durumlardan kaçınmalıyım.	4	3	2	1	0
7. Rahatsızlık verici bir şey hisseder ya da düşünürsem bunu zihnimden atmaya çalışmalı veya dikkatimi başka yere vermeliyim (örneğin, başka şeyler düşünmek, içki içmek, ilaç almak, ya da televizyon seyretmek gibi) .	4	3	2	1	0
8. Başkalarının dikkatini çektiğim durumlardan kaçınmalı ve mümkün olduğunca göze çarpmalıyım.	4	3	2	1	0
9. Rahatsız edici duygular giderek artar ve kontrolden çıkar.	4	3	2	1	0

10. Başkaları beni eleştiriyorsa bunda haklıdırlar.	4	3	2	1	0
11. Başarısız olunacak bir işle uğraşmaktansa hiçbir şey yapmamak daha iyidir.	4	3	2	1	0
12. Bir sorun üzerinde düşünmezsem onunla ilgili bir şey yapmam da gerekmez.	4	3	2	1	0
13. İnsanlarla ilişkilerimde herhangi bir gerginlik işareti bu ilişkinin kötüye gideceğini gösterir bu nedenle o ilişkiyi bitirmeliyim.	4	3	2	1	0
14. Eğer bir sorunu görmezden gelirim o sorun ortadan kalkar.	4	3	2	1	0
15. Muhtaç ve zayıfım.	4	3	2	1	0
16. İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0
17. Bana yardım eden kişi -eğer olmayı isterse-verici, destekleyici ve güvenilir olabilmelidir.	4	3	2	1	0
18. Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.	4	3	2	1	0
19. Temelde yalnızım- kendimi daha güçlü bir kişiye bağlayamadığım müddetçe.	4	3	2	1	0
20. Olabilecek en kötü şey terkedilmektir.	4	3	2	1	0
21. Eğer sevilmezsem hep mutsuz olurum.	4	3	2	1	0
22. Bana yardımcı ve destekleyici olanları gücendirecek hiçbir şey yapmamalıyım.	4	3	2	1	0
23. İnsanların iyi niyetinin sürmesi için itaatkar olmalıyım.	4	3	2	1	0
24. Her zaman birilerine ulaşabilecek durumda olmalıyım.	4	3	2	1	0
25. Bir ilişkiyi mümkün olduğunca yakın hale getirmeliyim.	4	3	2	1	0
26. Kendi başıma karar veremem	4	3	2	1	0
27. Diğer insanlar kadar mücadele gücüm yok.	4	3	2	1	0
28. Karar verirken diğer insanların yardımına ya da bana ne yapacağımı söylemelerine gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0

29. Kendi kendime yeterim ancak amaçlarıma ulaşmak için başkalarının yardımına gereksinimim var.	4	3	2	1	0
30. Kendime olan saygımı korumanın tek yolu tepkimi dolaylı biçimde ortaya koymaktır. Örneğin, kurallara tam olarak uymayarak.	4	3	2	1	0
31. Başkalarına bağlanmaktan hoşlanırım ancak biri tarafından hükmedilmek gibi bir bedel ödemek istemem.	4	3	2	1	0
32. Yetkili kişiler sınırlarını bilmeyen, sürekli iş isteyen, müdahaleci ve denetleyicidirler.	4	3	2	1	0
33. Bir yandan yetkili kişilerin hakimiyetine karşı direnmeli ama aynı zamanda takdir ve benimsemelerini sağlamalıyım.	4	3	2	1	0
34. Başkalarınca denetlenmek veya hükmedilmek dayanılmazdır.	4	3	2	1	0
35. İşleri kendi bildiğime göre yapmalıyım	4	3	2	1	0
36. Zaman sınırlarına uymak, istenenlere itaat etmek ve uyumlu olmak onuruma ve kendi yeterliliğime doğrudan bir darbedir.	4	3	2	1	0
37. İnsanların beklediği şekilde kurallara uyarsam bu benim davranış özgürlüğüme engel olacaktır.	4	3	2	1	0
38. En iyisi kızgınlığımı doğrudan ifade etmek yerine, hoşnutsuzluğumu uyumsuzlukla göstermektir.	4	3	2	1	0
39. Benim için neyin en iyisi olduğunu biliyorum ve diğer insanlar bana ne yapmam gerektiğini söylememeliler.	4	3	2	1	0
40. Kurallar keyfidir ve beni sıkıyor.	4	3	2	1	0
41. Diğer insanlar sıklıkla çok şey isterler.	4	3	2	1	0
42. İnsanlar çok fazla patronluk tasarlarsa onların isteklerini dikkate almamaya hakkım vardır.	4	3	2	1	0
43. Kendimden ve başkalarından tamamen ben sorumluyum.	4	3	2	1	0
44. Bir şeyleri yapabilmek için tamamen kendi gücüme güvenmek zorundayım.	4	3	2	1	0
45. Başkaları çok dikkatsiz, çoğu kez sorumsuz, kendi isteklerinin peşinde koşan ya da yetersiz kişilerdir.	4	3	2	1	0

46. Her şeyde kusursuz iş çıkarmak önemlidir.	4	3	2	1	0
47. Bir işi düzgün yapabilmek için düzene, belirli bir sisteme ve kurallarla gereksinimim vardır.	4	3	2	1	0
48. Eğer bir sistemim olmazsa herşey darmadağın olur.	4	3	2	1	0
49. Yaptığım bir işte herhangi bir hata ya da kusur felakete yol açabilir.	4	3	2	1	0
50. Her zaman en yüksek standartlara ulaşmaya çalışmak gereklidir yoksa her şey darmadağın olur.	4	3	2	1	0
51. Her zaman duygularımı tam olarak kontrol etme ihtiyacımdayım.	4	3	2	1	0
52. İnsanlar işleri benim tarzımda yapmalıdırlar.	4	3	2	1	0
53. Eğer en yüksek düzeyde iş yapmıyorsam başarısız olurum.	4	3	2	1	0
54. Kusurlar, eksikler ya da yanlışlar hoş görülmez.	4	3	2	1	0
55. Ayrıntılar son derece önemlidir.	4	3	2	1	0
56. Bir şeyleri yapma tarzım genellikle en iyi yöntemdir.	4	3	2	1	0
57. Kendime dikkat etmeliyim.	4	3	2	1	0
58. Bir şeyi yapmanın en iyi yolu zor kullanmak ve kurnazlıktır.	4	3	2	1	0
59. Vahşi bir ortamda yaşıyoruz ve güçlü olan hayatta kalır.	4	3	2	1	0
60. Eğer ilk önce harekete geçip üstünlük kurmazsam karşımdaki bana üstünlük kurar.	4	3	2	1	0
61. Sözüne sadık olmak ya da borcunu ödemek önemli değildir.	4	3	2	1	0
62. Yakalanmadığım müddetçe yalan söylemek ve aldatmak normaldir.	4	3	2	1	0
63. Genellikle bana haksız davranılıyor. Bu nedenle ne şekilde olursa olsun payımı almak hakkımdır.	4	3	2	1	0
64. Diğer insanlar, zayıflar ve aldatılmayı hak ediyorlar.	4	3	2	1	0

65. Eğer başkalarını ben sıkıştırmazsam, onlar beni boyun eğmeye zorlar.	4	3	2	1	0
66. Kârlı çıkabilmek için elimden gelen her şeyi yapmalıyım.	4	3	2	1	0
67. Başkalarının benim hakkımda ne düşündüğü hiç önemli değil.	4	3	2	1	0
68. Eğer bir şey istiyorsam onu elde etmek için ne gerekirse yapmalıyım.	4	3	2	1	0
69. Yaptığım yanıma kâr kalacağı için ortaya çıkacak kötü sonuçlar hakkında endişelenmeme gerek yok.	4	3	2	1	0
70. Eğer insanlar kendilerini koruyamıyorlarsa, bu onların sorunudur.	4	3	2	1	0
71. Ben çok özel biriyim.	4	3	2	1	0
72. Çok üstün biri olduğum için özel muamele ve ayrıcalıkları hak ediyorum.	4	3	2	1	0
73. Diğer insanlara uygulanan kurallara uymak zorunda değilim	4	3	2	1	0
74. Tanınmak, övülmek ve hayranlık duyulmak çok önemlidir.	4	3	2	1	0
75. Benim mevkiye saygı göstermeyenler cezalandırılmalıdırlar.	4	3	2	1	0
76. Diğer insanlar benim ihtiyaçlarımı gidermelidir.	4	3	2	1	0
77. Diğer insanlar ne kadar özel biri olduğumu farketmelidirler.	4	3	2	1	0
78. Hak ettiğim saygının gösterilmemesi veya hakkım olanı alamamak katlanılmaz bir durumdur.	4	3	2	1	0
79. Diğer insanlar elde ettikleri övgü veya zenginlikleri hak etmiyorlar.	4	3	2	1	0
80. İnsanların beni eleştirmeye hakları yok.	4	3	2	1	0
81. Hiç kimsenin ihtiyaçları benimkilere engel olmamalıdır.	4	3	2	1	0
82. Çok yetenekli olduğum için mesleğimde ilerlerken insanlar benim yolumdan çekilmelidir.	4	3	2	1	0

83. Beni ancak benim gibi zeki insanlar anlayabilirler.	4	3	2	1	0
84. Büyük şeyler beklemek için haklı nedenlerim var.	4	3	2	1	0
85. Ben ilginç ve heyecan verici bir kişiyim.	4	3	2	1	0
86. Mutlu olabilmek için diğer insanların dikkatini çekmeye ihtiyacım var.	4	3	2	1	0
87. İnsanları eğlendirmedikçe ya da etkilemedikçe bir hiçim.	4	3	2	1	0
88. Başkalarının bana olan ilgilerini sürdürmezsem benden hoşlanmazlar.	4	3	2	1	0
89. İstedığımı almanın yolu, insanları etkilemek ya da eğlendirmektir.	4	3	2	1	0
90. İnsanlar bana karşı çok olumlu karşılık vermiyorlarsa kötüdürler.	4	3	2	1	0
91. İnsanların beni görmezden gelmeleri berbat bir durumdur.	4	3	2	1	0
92. İlgi merkezi olmalıyım.	4	3	2	1	0
93. Bir şeyleri düşünerek kendimi rahatsız etmemeli, içimden geldiği gibi davranabilmeliyim.	4	3	2	1	0
94. Eğer insanları eğlendirirsem benim güçsüzlüğümü farketmezler.	4	3	2	1	0
95. Can sıkıntısına tahammül edemem.	4	3	2	1	0
96. Eğer bir şeyi yapmaktan hoşlandığımı hissedersen, hemen başlamalı ve yapmalıyım.	4	3	2	1	0
97. Sadece abartılı davranırsam insanlar bana dikkat eder.	4	3	2	1	0
98. Hisler ve sezgiler, mantıklı düşünme ve planlamaya göre çok daha önemlidir.	4	3	2	1	0
99. Diğer insanların benim için ne düşündüğü önemsizdir.	4	3	2	1	0
100. Benim için başkalarından bağımsız ve özgür olmak önemlidir.	4	3	2	1	0

101. Diğer insanlarla birlikte bir şeyler yapmaktansa kendi başıma yapmaktan daha çok hoşlanırım	4	3	2	1	0
102. Çoğu durumda yalnız başıma kaldığımda kendimi daha iyi hissedirim.	4	3	2	1	0
103. Ne yapacağıma karar verirken başkalarından etkilenmem.	4	3	2	1	0
104. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmak benim için önemli değildir.	4	3	2	1	0
105. Kendi değerlerimi ve amaçlarımı kendim belirlerim.	4	3	2	1	0
106. Özel hayatım insanlara yakın olmaktan çok daha fazla önemlidir.	4	3	2	1	0
107. İnsanların ne düşündüğünü önemsemem.	4	3	2	1	0
108. Herhangi birinin yardımı olmaksızın kendi başıma işleri halledebilirim.	4	3	2	1	0
109. Diğer bir insana "bağlanıp" kalmaktansa yalnız olmak daha iyidir.	4	3	2	1	0
110. Diğer insanlara kendimi açmamalıyım.	4	3	2	1	0
111. İlişkiye girmemek koşuluyla, diğer insanları kendi amaçlarım için kullanabilirim.	4	3	2	1	0
112. İnsan ilişkileri karışıktır ve özgürlüğe engeldir.	4	3	2	1	0
113. Diğer insanlara güvenemem.	4	3	2	1	0
114. Diğer insanların gizli amaçları vardır.	4	3	2	1	0
115. Eğer dikkat etmezsem başkaları beni kullanmaya ya da yönlendirmeye çalışır.	4	3	2	1	0
116. Her zaman hazırlıklı olmalıyım.	4	3	2	1	0
117. Diğer insanlara kendini açmak güvenilir değildir.	4	3	2	1	0
118. Eğer insanlar dostça davranıyorlarsa beni kullanmaya ya da sömürmeye çalışıyor olabilirler.	4	3	2	1	0
119. Eğer fırsat veririm insanları beni kullanırlar.	4	3	2	1	0

120. Çoğunlukla diğer insanlar dostça değildir.	4	3	2	1	0
121. Diğer insanlar bilerek beni aşağıyorlar.	4	3	2	1	0
122. Çoğu kez insanlar bilerek beni rahatsız etmek istiyorlar.	4	3	2	1	0
123. Diğer insanlara bana kötü davranıp sonra da çekip gideceklerini düşünmelerine izin verirsem başımı ciddi bir belaya sokmuş olurum.	4	3	2	1	0
124. Eğer insanlar benimle ilgili bir şeyler açığa çıkarırlarsa, bunu bana karşı kullanacaklardır.	4	3	2	1	0
125. İnsanlar sıklıkla söylediğinden farklı bir anlamı kasteder.	4	3	2	1	0
126. Yakın olduğum kişi sadakatsiz veya güvenilmez olabilir.	4	3	2	1	0